

Lipponen betonar Europas värden

Helsingfors

Paavo Lipponen är påfallande avspänd när jag träffar honom i statsministerns kontor vid Senatstorget för ett timslångt samtal om vad Finland vill med EU. Ändå är det hans första dag i rollen som president för hela EU – och det i ett läge där varken kommissionen eller parlamentet fungerar. Ministerrådet, med Finland som ny ledare efter Tyskland, har ensamt kraft och kompetens de närmaste månaderna, en unik situation i EU:s historia.

Kommande halvår ska finska ministrar och diplomater leda omkring 2 000 möten i EU, därav cirka 100 på hög nivå i Finland. Lipponen själv har hand om åtminstone två toppmöten: det ena i Tammerfors i oktober med kampen mot brottsligheten som viktigaste fråga, det andra i Helsingfors i december med EU:s utvidgning österut i centrum. Då ska EU också anta en »Millenniedeklaration« som tydliggör vart unionen strävar under 2000-talet.

Den finske statsministern bär en lugn tillförsikt inför den stora uppgiften. Hans regering är väl förberedd. Hans land är med i kärnan av samarbetet, tack vare medlemskapet i EMU och president Ahtisaaris centrala roll för att samla EU, USA och Ryssland i gemensamma ansträngningar för Europas säkerhet. Och Lipponen själv har en genomtänkt syn på vad ett litet, nytt och alliansfritt land kan bidra med.

– Hela den europeiska unionens idé är att medborgare och

företag ska behandlas lika, oavsett var i Europa de finns. Då kan det inte vara förbehållet de stora länderna att bestämma på egen hand. De små har särskild anledning att verka för gemensamma institutioner som upprätthåller objektivitet i regeltillämpningen. Därför behöver vi få en stark kommission. Mindre länder kan bidra till att en anda upprätthålls i unionen av arbete för viktiga värden.

Lipponen nämner som ett aktuellt exempel behandlingen av minoriteter i de länder som nu förhandlar om medlemskap i EU. Slovakien tycks vara på väg att köra ut stora delar av sin zigeniska befolkning. Dessa zigenare ansöker nu om asyl i bland annat Finland. Behöver medborgare i länder som ansöker om EU-medlemskap asyl? Minoritetspolitiken måste granskas noga, även för de länder som ingår i första gruppen av nya medlemmar, menar Lipponen. Om det är något unionen måste stå för så är det att skydda människor som ingenstans har att ta vägen.

Även ett traditionellt alliansfritt land tas på allvar av de andra, om vi bara visar att vi inte drar oss tillbaka från ansvar, säger Lipponen.

– Vi måste vara redo att delta, att arbeta aktivt och konstruktivt också med Europas krishantering och försvar.

Insatserna för Kosovo och för att stabilisera hela Balkan, även ekonomiskt, är en akut uppgift för det finska ordförandeskapet.

Akut är det också att få ordning på EU:s institutioner. Lipponen har gått igenom frågorna kring den nya kommissionen med Romano Prodi, på besök i Helsingfors i början av veckan. Samtalen har gällt inte bara sammansättningen av kommissionen utan också vad den ska prestera under hösten. Även ministerrådet behöver reformeras, menar Lipponen.

Färre möten och större öppenhet är två behövliga förändringar.

Under det finska ordförandeskapet ska beslut tas om en ny regeringskonferens rörande EU:s beslutsmekanismer. Lipponen bedömer att den kommer att begränsas till de frågor som inte löstes i Amsterdamfördraget: hur man ska undvika inflation i kommissionärer när nya medlemmar tas in, röstviktningen i ministerrådet mellan länder av olika storlek, effektivare beslut genom mer av majoritetsröstning. Det senare ligger särskilt i de små ländernas intresse, betonar Lipponen.

Men den finske statsministern tycker inte det räcker med en sådan begränsad genomgång. »Vi borde få en bredare diskussion om hur vi författningsmässigt ska organisera balansen mellan medborgarprincipen kontra nationsprincipen i framtidens europeiska union.«

Paavo Lipponen ligger nära Blair-Schröder-linjen i europeisk socialdemokrati, som med sin inriktning på förnyelse avviker från den mer traditionalistiska Jospin-Persson-linjen. Sysselsättningen i Europa står högt också på den finländska EU-agendan. Sitt första tal i presidentrollen höll Lipponen inför Europafackets kongress här i Helsingfors, samlad under devisen »A Europe that Works«. Lägre skatt på arbete och ökad flexibilitet på arbetsmarknaden är Lipponens nyckelord, även om han utifrån finsk tradition vill söka samarbete kring reformerna. Lipponen arbetar också för ökad skattesamordning, bland annat en gemensam kapitalbeskattning som komplettering till den totala friheten att flytta kapital. Detta bör komma under den finska ordförandeperioden. Teleavreglering över hela Europa och gemensamma regler för elektronisk handel är en annan viktig punkt, som led i Finlands strävan att gå i spetsen för ett modernare europeiskt näringsliv. Nokia har

kraft även som symbol. Kampen för en fri inre marknad på detta av statliga företag präglade område nere på kontinenten blir ingen lätt match, men uppgiften är viktig.

Slående är annars hur Finland har självförtroende att söka vidga EU:s perspektiv, att stärka även dess yttre roll. »Jag har talat med Prodi om en mer konstruktiv politik för att komma bort från dessa upprepade handelskrig med USA«, berättar Lipponen. Att samla EU kring en vilja att liberalisera även världshandeln med jordbruksprodukter är en stor och svår uppgift inför de förestående WTO-förhandlingarna.

Kosovosamarbetet ger en ny ingång för att förbättra EU:s samarbete med Ryssland. Kanske blir det ett särskilt toppmöte mellan EU, Ryssland och USA under Ahtisaaris ledning. I november hålls en specialkonferens kring »den nordliga dimensionen«, det tema Finland har fört in i EU-processen. Det rör inte bara en allmän strävan till goda relationer utan också sakfrågor av gigantiska dimensioner för framtiden. Utöver Östersjöområdets miljö nämner Lipponen två: Europas energiförsörjning, där den ryska gasen får enorm betydelse under 2000-talet, samt kärnavfallet, där Ryssland behöver assistens för att förhindra naturkatastrofer som man knappt törs tänka på, utlösta av sönderrostade kärnvapen m m på Kolahalvön.

I förhandlingarna med kandidatländerna i Öst- och Centraleuropa hoppas Finland kunna lägga på ett extra kol, nu när man närmar sig de politiskt känsligaste kapitlen. Men någon konkret tidtabell för inträdet antas knappast vid toppmötet i Helsingfors. Frågan nämns inte i ordförandeprogrammet och den finske statsministern uttrycker klara reservationer inför tanken. En tidtabell leder lätt till att ansökarländerna slappnar av i sina reformer, i tron att inträdet redan är ordnat, menar

Lipponen. Hans önskan att hålla ett kritiskt tryck på ansökarländerna tycks mest gälla rättighetsfrågor, som minoritetspolitiken.

Utanför statsministerns kontor, på Senatstorget, börjar strax den heta kväll av finsk tango med vilken helsingforsarna firar att Finland nu leder Europa. Ordförandeskapet kommer knappast att gå som en dans. Så enkelt är inte Europa. Men nykomlingen Finland har förutsättningar att lyckas bättre än vad nykomlingen Österrike gjorde. Man har satt fokus på att göra en skillnad i några få stora frågor som hela EU vet bör föras framåt. Ordning på institutionerna och fart på utvidgningsförhandlingarna, plus en tydlig och tändande »Helsingforsdeklaration« om Europas värden inför 2000-talet – redan om detta uppnås har Finland gett ett väsentligt bidrag till att föra EU ur dess kris.

4 juli 1999